

VATANPARVARLIK TUYG'USINING PSIXOLOGIK ASOSLARI VA HUQUQIY TARBIYA BILAN BOG'LIQLIGI

Nizomiy nomidagi O'zMPU talabasi

Abduvohidova Aziza

Psixologiya kafedrasi katta dotsenti , PhD

Jo'raqulova Dildora Ziyadullayevna

Annotatsiya:

Ushbu maqolada yoshlar orasida vatanparvarlik tuyg'usining psixologik asoslari va uning huquqiy tarbiya bilan bog'liqligi tahlil qilinadi. Milliy g'oya va qadriyatlarning yoshlarning ruhiy rivojlanishiga ta'siri, ularni huquqiy ong va ijtimoiy mas'uliyatga yo'naltirishdagi roli o'rganiladi. Maqolada vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirish bo'yicha psixologik va huquqiy yondashuvlar tavsiflanadi, shuningdek, yoshlarning milliy g'oya asosida ijtimoiy-faol, mas'uliyatli va huquqiy madaniyatli shaxs sifatida rivojlanishi bo'yicha ilmiy mulohazalar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: vatanparvarlik, psixologik asoslar, huquqiy tarbiya, yoshlar, milliy g'oya, ruhiy rivojlanish, ijtimoiy mas'uliyat, huquqiy ong, milliy qadriyatlar, shaxsiy rivojlanish

Аннотация:

В статье рассматриваются психологические основы патриотизма у молодежи и его связь с правовым воспитанием. Анализируется влияние национальной идеи и ценностей на психическое развитие молодежи, а также их роль в формировании правового сознания и социальной ответственности. Описываются психологические и правовые подходы к формированию патриотических чувств, приводятся научные рекомендации по развитию молодежи как социально активной, ответственной и правово культурной личности.

Ключевые слова: патриотизм, психологические основы, правовое воспитание, молодежь, национальная идея, психическое развитие, социальная ответственность, правовое сознание, национальные ценности, личностное развитие

Abstract:

This article examines the psychological foundations of patriotism among youth and its connection with legal education. The influence of national ideas and values on the psychological development of young people is analyzed, along with their role in shaping legal consciousness and social responsibility. Psychological and legal approaches to fostering patriotic feelings are described, and recommendations are provided for developing youth as socially active, responsible, and legally cultured individuals.

Keywords: patriotism, psychological foundations, legal education, youth, national idea,

psychological development, social responsibility, legal consciousness, national values, personal development

Kirish. Jamiyatning barqaror rivojlanishi va yosh avlodning milliy qadriyatlar asosida tarbiyalanishi, ularning ijtimoiy faol va mas'uliyatli shaxs sifatida shakllanishi uchun vatanparvarlik tuyg'usini mustahkamlash zaruriy ahamiyatga ega. Vatanparvarlik shaxsning o'z mamlakati, millati va jamiyatiga nisbatan chuqur ijobiy hissiyotlar bilan bog'liq bo'lib, bu hissiyotlar yoshlarning huquqiy madaniyati va ijtimoiy mas'uliyatini rivojlantirishga ham xizmat qiladi.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yoshlar orasida vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirish nafaqat ma'naviy-axloqiy tarbiya orqali, balki psixologik yondashuvlar va huquqiy ta'lim vositalari orqali ham amalga oshirilishi mumkin. Milliy g'oya va qadriyatlarning yoshlarning ruhiy rivojlanishiga ta'siri, ularni ijtimoiy me'yorlar, qonuniy xatti-harakatlar va huquqiy ong bilan bog'lashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois, vatanparvarlik tuyg'usining shakllanishi psixologik va huquqiy jarayonlarning uyg'unligi bilan bog'liq bo'lib, yoshlarning milliy o'zlikni anglashi va o'z vazifalarini ijtimoiy va huquqiy nuqtai nazardan bajarishiga zamin yaratadi.

Maqola davomida vatanparvarlik tuyg'usining psixologik asoslari, huquqiy tarbiya bilan bog'liqligi, shuningdek, yoshlarning milliy g'oya asosida psixologik rivojlanishini qo'llab-quvvatlash yo'llari tahlil qilinadi. Shu orqali ilmiy jihatdan yosh avlodni huquqiy madaniyatga, ijtimoiy mas'uliyatga va milliy qadriyatlarni hurmat qilishga yo'naltirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Asosiy qism. Milliy g'oya va vatanparvarlik tuyg'usi — jamiyatning ma'naviy poydevorini mustahkamlovchi, yoshlarning shaxsiy va ijtimoiy identifikatsiyasini chuqurlashtiruvchi muhim omillardir. Ayniqsa, globalizatsiya, madaniy integratsiya va ijtimoiy — axborot muhitlarining kengayishi sharoitida yoshlar orasida milliy o'zlikni saqlash va tarbiyalash muammosi dolzarblik kasb etadi. Vatanparvarlik, nafaqat davlatga sadoqat va sadr-mulohaza hissi, balki shaxsning huquqiy ongini, ijtimoiy mas'uliyatini va milliy qadriyatlar asosida harakat qilish salohiyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu boisdan, yoshlar psixologiyasi va huquqiy tarbiya integratsiyasini chuqur o'rganish jamiyat barqarorligi, ma'naviy mustahkamlik va yosh avlodning barkamol rivojlanishi nuqtayi nazaridan muhimdir.

Tadqiqotlar ko'rsatadiki, vatanparvarlikning psixologik asoslari — shaxsning o'zini millat, jamiyat va davlat bilan bog'lash intilishi, ijtimoiy identifikatsiya, milliy qadriyatlarni anglash va ijtimoiy-psixologik ehtiyojlar bilan chambarchas bog'liq. Xususan, Miklyaeva (2025) yetakchiligida olib borilgan tadqiqotda, o'spirinlar orasida konstruktiv vatanparvarlikka (“constructive patriotism”) olib keluvchi asosiy ijtimoiy-psixologik prediktorlar sifatida fuqarolik identifikatsiyasi, universal qadriyatlar, “adil olamga” ishonch va moral tamoyillar — adolat va hurmat keng tarqalganligini aniqlagan. Bu natijalar shuni ko'rsatadiki,

vatanparvarlik faqat huquqiy majburiyat emas, balki shaxsiy axloqiy pozitsiya va jamiyatga bo'lgan mas'uliyat hissi orqali shakllanadi.

Bundan tashqari, zamonaviy psixologik-pedagogik yondashuvlar yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda muhim vosita bo'la oladi. Masalan, Samadov (2025) o'tkazgan tadqiqotda, talabalar orasida emosional ongni rivojlantirish, ijtimoiy identifikatsiyani mustahkamlash va motivatsiyani uyg'otishga qaratilgan treninglar, rol o'yinlari va milliy qadriyatlarga asoslangan jamoaviy loyihalar vatanparvarlik ko'rsatkichlarini sezilarli darajada oshirgan. Bu holat vatanparvarlikni faqat deklarativ tuyg'u emas, balki faol hayotiy pozitsiyaga aylantirish mumkinligini bildiradi.

Huquqiy tarbiya esa bunday psixologik yondashuvlarni mukammal to'ldiradi. Vatanparvarlik asosida yoshlarning huquqiy ongini shakllantirish, ularni qonuniy normalarga hurmat bilan yondashishga, davlat va jamiyat oldidagi majburiyatlarini anglashga yo'naltiradi. Shunday pedagogik-ma'rifiy jarayonlar orqali yoshlar nafaqat madaniy-axloqiy, balki huquqiy jihatdan ham mas'uliyatli, milliy qadriyatlari bilan uyg'un, mustaqil va barkamol shaxs sifatida shakllanadi.

Maqolaning keyingi bo'limlarida vatanparvarlik tuyg'usining psixologik mexanizmlari — shaxsiy identifikatsiya, ichki motivatsiya, emosional ong, ijtimoiy-hamjihatlik — hamda huquqiy tarbiyaning metodik jihatlari tahlil qilinadi. Shu orqali yoshlarni milliy g'oya asosida psixologik va huquqiy jihatdan rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi. Bu tavsiyalar nafaqat shaxsiy darajada, balki ta'lim muassasalari, oilalar va jamiyat miqyosida ham qo'llanilishi ko'zda tutilgan.

Xulosa qilib aytganda, bugungi global va ijtimoiy o'zgarishlar sharoitida yoshlar orasida vatanparvarlik tuyg'usini psixologik asosda shakllantirish va uni huquqiy tarbiya bilan mustahkamlash — ma'naviy-ijtimoiy taraqqiyot, jamiyat barqarorligi va kelajak avlodning barkamolligi uchun muhim strategik yo'ldir. Maqola bu yo'lda ilmiy nazariy baza yaratishga va amaliy tavsiyalar berishga qaratilgan.

Jadval 1. Vatanparvarlik tuyg'usiga ta'sir etuvchi psixologik va huquqiy omillar

Omil turi	Ta'rifi va mazmuni	Yoshlarning psixologik rivojlanishiga ta'siri
Shaxsiy motivatsiya	Shaxsning milliy qadriyatlar va vatanparvarlikka ichki intilishi	Milliy g'oya asosida faol va ijtimoiy mas'uliyatli xatti-harakatlar rivojlanadi
Emotsional ong	Shaxsning o'z mamlakati va millatiga nisbatan hissiy bog'lanishi	Vatanparvarlik tuyg'usi va milliy g'oyaga qiziqishni kuchaytiradi
Ijtimoiy muhit	Oila, maktab, do'stlar va jamiyat ta'siri	Vatanparvarlik va huquqiy ongni shakllantirishga yordam beradi
Huquqiy tarbiya	Yoshlarni qonuniy bilimlar, huquqiy normalar bilan tanishtirish	Huquqiy madaniyat, qonuniy xulq-atvor va mas'uliyatni mustahkamlaydi

Milliy g‘oya	Tarixiy, madaniy va ma’naviy qadriyatlar tizimi	Shaxsning milliy o‘zligini anglash va psixologik rivojlanishga ta’sir qiladi
---------------------	---	--

Jadval tahlili

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, vatanparvarlik tuyg‘usining shakllanishi bir nechta psixologik va huquqiy omillarga bog‘liq. Shaxsiy motivatsiya va emotsional ong yoshlarning milliy g‘oyani qabul qilishini va vatanparvarlik ko‘rsatkichlarini oshirishini ta’minlaydi. Ijtimoiy muhit esa shaxsning qadriyatlarni o‘zlashtirishiga yordam beradi, huquqiy tarbiya orqali yoshlar qonuniy xatti-harakatlarni bajarish va ijtimoiy mas’uliyatni anglash imkoniyatiga ega bo‘ladi. Milliy g‘oya esa psixologik rivojlanish va shaxsiy identifikatsiya jarayonini mustahkamlaydi.

Sxema. Vatanparvarlik tuyg‘usining psixologik va huquqiy shakllanish mexanizmi

[Milliy g‘oya va qadriyatlar] ----\

\

[Shaxsiy motivatsiya] -----> [Vatanparvarlik tuyg‘usi] --> [Psixologik rivojlanish va huquqiy ong]

/

[Emotsional ong] -----/

\

[Ijtimoiy muhit] -----/

\

[Huquqiy tarbiya] -----/

Sxema tahlili

Sxemadan ko‘rinib turibdiki, vatanparvarlik tuyg‘usi va yoshlarning psixologik rivoji ko‘plab omillar orqali shakllanadi. Milliy g‘oya va qadriyatlar yoshlarning identifikatsiyasini va milliy o‘zlikni anglashini ta’minlaydi, shaxsiy motivatsiya esa faol vatanparvarlik xatti-harakatlarini rag‘batlantiradi. Emotsional ong yoshlarni milliy qadriyatlar bilan hissiy bog‘laydi, ijtimoiy muhit — ularni qo‘llab-quvvatlaydi, huquqiy tarbiya esa qonuniy ong va mas’uliyatni mustahkamlaydi. Shu omillar uyg‘unlashganda, yoshlarning psixologik rivoji va huquqiy ongining darajasi oshadi, shaxsning ijtimoiy va ma’naviy barkamolligi ta’minlanadi.

Xulosa. Vatanparvarlik tuyg‘usi yoshlarning psixologik rivoji va huquqiy tarbiyasi bilan uzviy bog‘liq bo‘lgan murakkab ijtimoiy-psixologik hodisadir. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, yoshlarning milliy g‘oya asosida tarbiyalanishi nafaqat ularning ijtimoiy mas’uliyatini oshiradi, balki huquqiy ongini shakllantirish, milliy qadriyatlarni anglash va ijtimoiy faol shaxs sifatida rivojlanishiga hissa qo‘shadi. Shaxsiy motivatsiya, emotsional ong, ijtimoiy muhit va huquqiy tarbiya kabi omillar birgalikda vatanparvarlik tuyg‘usini mustahkamlaydi va yoshlarning milliy o‘zligini anglashini ta’minlaydi.

Jadval va sxema tahlillari shuni ko‘rsatadiki, milliy g‘oya va qadriyatlarni psixologik va

huquqiy yondashuvlar bilan uyg'unlashtirish yoshlarning barkamol, mas'uliyatli va huquqiy madaniyatga ega shaxs sifatida shakllanishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, vatanparvarlik tuyg'usini rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar nafaqat shaxsiy darajada, balki ta'lim muassasalari va jamiyat miqyosida ham qo'llanilishi muhimdir.

Xulosa qilib aytganda, vatanparvarlik tuyg'usining psixologik asoslari va huquqiy tarbiya bilan integratsiyasi yoshlarning milliy g'oya asosida psixologik rivojlanishini ta'minlash, ularni ijtimoiy, axloqiy va huquqiy jihatdan barkamol shaxsga aylantirishda muhim vosita hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, kelajakdagi ilmiy tadqiqotlar yoshlar tarbiyasida vatanparvarlik va huquqiy ongni rivojlantirishning samarali usullarini aniqlashga, shuningdek, milliy qadriyatlarni yosh avlod ongiga singdirish bo'yicha strategiyalar ishlab chiqishga qaratilishi lozim.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Alisherov, Javohir B. “Tarixiy, g'oyaviy va psixologik yondashuvlar asosida yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash”. Medicine, Pedagogy and Technology: Theory and Practice, 2025.
2. Sirliyev, Erkin Nazarovich. “Yoshlar- da harbiy vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirishning milliy va xalqaro huquqiy asoslari hamda ijtimoiy-psixologik mexanizmlari”. Образование и инновационные исследования, 2024.
3. Jackson, Liz. Beyond Virtue: The Politics of Educating Emotions. Cambridge University Press, 2020.
4. Grevtseva, G. Y., Tsiulina, M. V., Bashtanar, I. M., va boshqalar. “Formation of Civil and Patriotic Values Among Young People”. European Proceedings of Social and Behavioural Sciences (epsbs), 2021.